

для повышения эффективности хозяйственной деятельности. Установлено, что под диагностикой состояния хозяйственной деятельности предприятия стоит понимать комплекс аналитических, исследовательских, поисковых действий, направленных на определение и предупреждение диспропорции в производственных, финансовых и управленческих процессах, в использовании ресурсов и потенциала предприятия и, как следствие, предотвращения экономическим кризисам на предприятии.

Mitcenko N.G., Kulay S.M. The diagnostics of the state of the economic activity of the enterprise

It was conducted a research of the necessity of the application the diagnostics of the enterprise in economic activity. It was proved the mechanism of accomplishment the economic diagnostics. It was offered the plan of multilevel functional managerial system for increase the efficiency of the economic activity. It is set that under diagnostics of the state of economic activity of enterprise it is costed to understand the complex of analytical, research, searching actions, directed on determination and warning of disproportions in production, financial and administrative processes, in the use of resources and potential of enterprise and, as a result, prevention economic crises on an enterprise.

УДК 339.727.22(477) М. Мегер¹, д-р економіки; Б. Крамарчук¹, д-р економіки; проф. С.К. Реверчук, д-р екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

**ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ
НА РЕГІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ В УКРАЇНІ**

На основі узагальнення зарубіжного досвіду управління інвестиціями обґрунтовано доцільність залучення та форми використання прямих іноземних інвестицій в регіональній економіці України. Розглянуто місце української економіки у сучасному інвестиційному просторі. Обґрунтовано тезу, що прямі іноземні інвестиції мають вирішальний вплив на перебіг економічної реформи в Україні.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційні процеси, регіони, будівельна галузь, економіка, статистика.

Актуальність теми. Для стабільного зростання економіки країни важливим є залученням іноземних інвестицій в домінуючій галузі народного господарства. Покращення інвестиційного клімату в Україні неможливе без вивчення досвіду відповідної політики розвинених країн світу та країн, що розвиваються. Тому актуальним є об'єктивний аналіз інвестиційної діяльності в державі для вдосконалення механізму залучення іноземних капіталовкладень у провідні галузі економіки. Тема залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) цікавить дослідників у всьому світі. Однак на сьогодні недостатньо уваги приділяється теоретичному обґрунтуванню ефективного механізму залучення ПІІ в Україну та впливу іноземних інвестицій на розвиток капіталомістких галузей економіки.

Перехід від планової економіки до ринкових відносин в Україні, спричинив зміни підходів в організації управління інвестиційною діяльністю, котра потребує динамічних змін в умовах ринкової економіки. Активізація кроків в інвестиційній діяльності є одним з найважливіших напрямків необхідних країні реформ.

¹ Університетська школа бізнесу, Hamline, США

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Виявлення та ефективне залучення інвестиційних ресурсів стають предметом досліджень закордонних і українських вчених, таких, як О. Амоша, А. Беркута, І. Бланка, В. Геєця, В. Гілл, А. Горбунов, Л. Гофман, Дж. Даннінг, Б. Литвин, М. Портер, Г. Офорті, О. Оз, Я. Рекитар, А. Ругман, А. Філіпенка, В. Швець, В. Шевчук та інших.

У сучасних економічних умовах, вплив на інвестиційні процеси починає переміщуватись з центру на регіони [3, с. 235]. Існує тенденція до розширення повноважень регіонів і сфери їхньої співпраці з іноземними інвесторами. Водночас, проблема підвищення ефективності регіональних адміністрацій в інвестиційній діяльності є актуальною і потребує глибоких теоретичних досліджень. Недостатнє вивчення цього питання та його важливість для забезпечення ефективного розвитку регіональної економіки зумовили вибір теми наукового дослідження та окреслили його основні напрямки.

Головною метою цього дослідження є вивчення інвестиційних процесів в Україні та аналіз впливу прямих іноземних інвестицій на регіональний розвиток. У межах поставленої мети вирішено такі наукові завдання з обґрунтуванням: здійснено аналіз зарубіжного досвіду регулювання інвестиційної діяльності; обґрунтовано доцільність залучення та форми використання інвестицій в регіоні.

Основні результати дослідження. Міжнародна інвестиційна діяльність становить сукупність інвестиційних економічних стосунків задля забезпечення діяльності галузей господарського комплексу країни як отримувача інвестицій.

Дослідження свідчать, що регулювання інвестиційної діяльності – це процес взаємодії функцій, об'єктів, управлінських рішень та методів регулювання, спрямований на поліпшення результатів інвестиційної діяльності та провадження сприятливої інвестиційної політики.

До форм державного регулювання інвестиційної діяльності економісти відносять визначення пріоритетних сфер та об'єктів інвестування, податкове регулювання інвестиційної діяльності, регулювання інвестиційної діяльності через надання фінансової допомоги інвесторам, проведення відповідної кредитної та амортизаційної політики регулювання участі інвесторів у приватизації, регулювання форм і умов фінансового інвестування, експертизу інвестиційних проектів у процесі розроблення державних інвестиційних програм, забезпечення захисту інвестицій; регламентування умов вивозу капіталу для здійснення інвестицій за кордоном [2, с. 9-33; 9, с. 6-8]. Таким чином, об'єктом регулювання інвестиційної діяльності є як економічним складником інвестиційної політики.

Інвестиційна політика визначається сукупністю чинників економічного, правового, соціального характеру, які беруть до уваги власники майнових та інтелектуальних цінностей, ухвалюючи рішення про інвестування.

Ефективність використання інвестицій значною мірою визначається і залежить від підходів та методів регулювання процесів їх залучення і подальшого використання. Тут значна роль приділяється державі з її урядовими структурами.

Пряме державне регулювання інвестиційної діяльності, державна підтримка інвестиційних проектів здійснюються здебільшого шляхом спрямування фінансових ресурсів на виконання державних і цільових програм і на інші державні потреби, які обумовлені законодавством України.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що найкращий результат залучених інвестицій залежить від державного регулювання умов інвестиційної діяльності шляхом: а) законодавчого забезпечення прав інвесторів; б) вдосконаленням податкового законодавства; в) створення сприятливого інвестиційного клімату в регіонах.

Регулювання і управління інвестиціями є визначальним чинником дієвості фінансових організацій і центрів розвинених ринкових країн. Різні форми регулювання утворюють відповідну інфраструктуру управління активами. У деяких країнах, таких як Франція, управління активами за останнє десятиліття сформувалося поза банками і страховими компаніями, зокрема у формі взаємних фондів, тому захист інвесторів сфокусований на цих організаціях.

У Німеччині інвестори здебільшого інституційні, і компанії з управління активами є частиною великих організацій. Внаслідок цього інвестори відносно добре інформовані і можуть одержати компенсацію у випадку втрат від материнських компаній, які бажають зберегти свою репутацію. Як наслідок, вартість обов'язкових компенсаційних програм, імовірно, менша, ніж у Великобританії, де більше дрібних інвесторів. Вимоги до капіталу ґрунтуються на відповідних інфраструктурних ланках з управління активами у великих організаціях Німеччини.

Державна система замовлень у Великобританії пропонує інвесторам найвищий захист через компенсаційні програми, але ціною обмеження конкуренції через накладання обмежень на капітал і правила ведення бізнесу [5, с. 43]. Регулювання у Великобританії ґрунтується на державному впливі, де спостереження здійснюється державними агентствами, на відміну від США, де практикується приватний нагляд, та забезпеченні інформацією інвесторів і на можливості примусового виконання зобов'язань через суд.

У США найпоширеніші інститути з управління активами за допомогою трастових і колективних програм [6, с. 94]. Однак американський підхід істотно відрізняється від британського. У США акцент робиться на розкритті інформації, аудиті і примусовому виконанні зобов'язань. У США під час укладання приватних контрактів робиться акцент на оцінці подій на ринку через розкриття інформації й аудит. Це сприяє високому рівню конкуренції і появі нових компаній, але спирається на законодавчу систему виконання контрактів, як приватних, так і державних, що дуже важливо для інформованості інвестора. Масштаб захисту визначається обсягом компенсаційних програм і впливає на конкуренцію за допомогою вимог до капіталу і правил ведення бізнесу.

Незважаючи на те, що світова криза негативно вплинула на всі без винятку держави світу, лідером за кількістю залучених інвестицій 2008 р. залишилися США. Америці вдалося залучити 621 млрд дол. США і залишилися найбільшим інвестором. У 2008 р. США інвестували в інші держави

312 млрд дол., що справді менше, ніж 2007 р., коли її вихідні прямі іноземні інвестиції були на рівні 378 млрд дол. [12].

З пришвидшенням глобалізаційних процесів і з початком проведення широкомасштабних ринкових реформ у низці країн Третього світу, а потім і в постсоціалістичних державах, де колись існувало безліч обмежень на доступ іноземного капіталу і твердий контроль за його діяльністю, загальний вектор регулювання ПІІ перемістив у бік ринку. Було переглянуто інвестиційний режим у напрямку максимально повного залучення прямих закордонних інвестицій у стратегію економічного розвитку і зростання. Це проявилось в безпрецедентній за масштабами і темпами лібералізації режиму регулювання ПІІ.

Багато країн скасували більшість обмежень для іноземних інвестицій і зробили акцент на розроблення і впровадження заходів, які повинні сприяти їх залученню. Ці зміни були спрямовані на створення більш сприятливіших умов для діяльності транснаціональних корпорацій [13, с. 115].

У більшості галузей, відкритих для інвестицій, були скасовані елементи політики регулювання ПІІ, що широко практикувалися раніше, такі, як обмеження на придбання закордонним капіталом акцій місцевих компаній і обов'язковість створення спільних підприємств. Було знято низку обмежень на контроль над підприємствами, якщо не йшлося про придбання контрольних пакетів під час великих вкладень у галузі, стратегічно важливі для цієї країни, або про приватизацію державної власності.

Важливою є потреба підсилення регулятивної ролі держави на ринку інвестицій. З іншого боку, незважаючи на загальну тенденцію до лібералізації, національне законодавство, навіть у найвідкритіших для ПІІ країнах, як і раніше, зберігаються положення, що передбачають державний контроль над допуском іноземних інвесторів в економіку і їхні подальші дії. Одночасно, на думку експертів ООН, "щоб залучити ПІІ, багатьом країнам насамперед потрібно створити про себе уявлення як про сприятливе місце для реалізації інвестиційних проектів, тобто позначити себе на умовній карті світу, якою користуються міжнародні інвестори" [13, с. 182].

У 2008 р. інвестиції світу спали на 14 %, після п'ятирічного періоду зростання, який закінчився 2007 р., коли було досягнуто історичного максимуму прямих іноземних інвестицій загальним обсягом в 2 трлн дол. Пізніше від високорозвинених держав це зниження відчули перехідні економіки південно-східної Європи та країни колишнього Радянського Союзу, де відтік почався тільки наприкінці 2008 р. Світова криза, повідомляється в звіті ЮНКТАД, змінила і саму структуру інвестицій. Тепер 43 % припадає на частку країн, що розвиваються [12].

Подальший розвиток економіки України потребує розроблення зваженої політики залучення довготермінових прямих іноземних інвестицій у стратегічно важливі галузі економіки. Хоч Україна і стала членом СОТ і вважається державою з ринковими відносинами, але сучасний етап розвитку української економіки визначається як перехідний від централізованої до ринкової. Однією з головних передумов удосконалення в Україні відкритої ринкової економіки та національної конкурентоспроможності, є активне залучен-

ня та ефективне використання міжнародних інвестиційних ресурсів у процесі органічної інтеграції національного інвестиційного ринку у міжнародний. На основі цього можна дійти висновку, що залучення іноземних інвестицій є об'єктивною потребою.

Як залучити необхідний обсяг іноземних інвестицій в Україну і чи потрібно це робити? На наш погляд, потрібно активно залучати іноземні інвестиції шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату. Водночас існують і інші погляди про небажаність широкого доступу іноземного капіталу в українську економіку. Теза про загрозу "розпродажу України" [8, с. 23-26] міжнародним монополіям є економічно необґрунтована і не базується на глибокому економічному аналізі.

Логічнішими є погляди тих економістів, які у надходженні іноземного капіталу вбачають загрозу конкуренції українській промисловості. Вони заперечують низьку ціну підприємств, які виставляються на аукціони під час приватизації за участю іноземців. У США та Європі аналогічні об'єкти коштують набагато більше. Водночас, об'єктивні закони світової економіки, процеси міжнародної міграції капіталу свідчать про те, що Україна не може стояти осторонь від активного залучення і використання іноземного капіталу.

Поступова інтеграція української економіки, її у світові процеси і структури потребує ще тривалого часу і повинні здійснюватись поетапно, в міру визрівання відповідних внутрішніх та зовнішніх передумов.

Світовий досвід переконує, що для стабільного економічного зростання інвестиції повинні бути на рівні 19-25 % від ВВП [1, с. 61]. В Україні вже на середину 2008 р. відбулося уповільнене зростання інвестицій, і як наслідок, від'ємний баланс зовнішнього сектора на початок третього кварталу 2008 р. становив 11 % від ВВП [7]. Так, на кінець 2007 рр. в економіку України було вкладено всього 29,542.7 млн дол. США прямих іноземних інвестицій (див. табл. 1). За період із 1994 до 2002 р. обсяг іноземних інвестицій в економіку України був дуже незначний.

Табл. 1. Показники надходжень інвестицій в економіку України за 1994-2007 роки [4] (на кінець періоду; млн дол. США)

Рік	Показники на кінець року	Річне надходження ПІІ
1994	483.5	-
1995	896.9	413.4
1996	1,438.2	541.3
1997	2,063.6	625.4
1998	2,810.7	747.1
1999	3,281.8	471.1
2000	3,875.0	593.2
2001	4,555.3	680.3
2002	5,471.8	916.5
2003	6,794.4	1,322.6
2004	9,047.0	2,252.6
2005	16,890.0	7,843.0
2006	21,186.0	4,296.0
2007	29,489.4	8,303.4
2008	35,723.4	6,234.0

З аналізу звіту Державного комітету статистики випливає, що чистий приріст прямих іноземних інвестицій в Україну в січні-вересні 2009 р. становив 2,972 млрд дол., що в 2,7 раза менше цього показника за 2008 р. Загальний обсяг ПІІ в Україну станом на 1 жовтня 2009 р. досяг 38,592 млрд дол., тобто зріс лише на 8,3 % порівняно з початком 2009 р. Варто зазначити, що загалом приріст сукупної величини іноземного капіталу в економіку України, з урахуванням його переоцінки курсової різниці становив лише 36,8 % минулорічного рівня, що є найнижчим показником залучення ПІІ за період з 2005 р. [4].

В умовах обмеженості можливостей державного бюджету Уряду України доводиться відмовлятися від централізованих капіталовкладень, дотацій і шукати нові форми фінансування економіки. Зменшення власних внутрішніх заощаджень підприємств, брак ресурсів для довготермінових кредитів українських банків, обмеженість коштів населення зменшують можливості використання внутрішніх ресурсів. Варто шукати реальні ефективні шляхи збільшення фінансування за рахунок іноземних джерел.

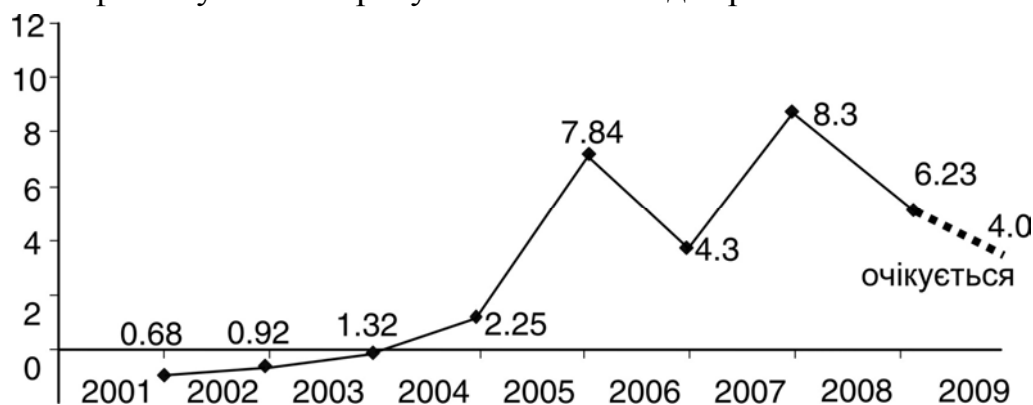

Рис. Динаміка притоку інвестицій в економіку України за період з 2001 по 2009 р. (млрд дол.)

У такій ситуації залучення зовнішніх ресурсів потрібно розглядати як один із головних напрямків підтримки національної економіки. І чим довше уповільнюватимуться економічні реформи в Україні, тим більша потреба в залученні зовнішніх ресурсів для власного інвестування. Як і будь-яка економічна дія, ці заходи потребують оцінки. Як один з можливих варіантів такої оцінки, розглянемо економічну та соціальну ефективність залучення до економіки України додаткових ресурсів із зовнішніх джерел.

Іноземні інвестиції створюють додаткову ринкову конкуренцію як на загальнодержавному, так і на обласному рівнях. В Україні існує дуже високий рівень концентрації виробництва в багатьох галузях за регіонами. В цих умовах підприємства з іноземними інвестиціями можуть активізувати конкуренцію, використовуючи деякі свої переваги, наприклад, вищу продуктивність праці, кращий маркетинг і т. ін. Підвищення конкуренції є одним із чинників, що сприяє зменшенню загального рівня виробничих затрат на ринках окремих видів продукції. Поява підприємства з іноземними інвестиціями потребує від інших місцевих фірм здійснення технологічних і організаційних нововведень задля досягнення їх конкурентності та створення інвестиційної привабливості.

Для теоретичного обґрунтування доцільності залучення ПІІ, найпривабливішим, з погляду пояснення особливостей спрямувань міжнародних інвестицій в регіони, є постулат конкурентних переваг Майкла Портера, обґрунтований у його праці "The Competitive Advantage of Nations". На думку Портера, чим сильніше розвинена конкуренція на внутрішньому ринку країни, тим більша ймовірність успіху компаній і регіонів в залученні іноземних інвестицій. М. Портер аналізував чотири види конкурентних стратегій, об'єднавши їх у так званий "Porter's Diamond": а) на основі "чинників" (природних ресурсів, дешевої робочої сили тощо), б) інвестицій, в) інновацій і г) багатства (нагромаджених ресурсів), показавши, що економічного домінування досягають країни, які конкурують на основі інновацій [11].

Досліджуючи діяльність національних компаній понад 100 різних країн, М. Портер доводить, що міжнародна конкурентоспроможність фірми, а отже, і її інвестиційна привабливість визначається станом національного "Даймонда" країни-отримувача інвестицій. Це положення є визначальним з погляду запропонованого аналізу ефективності залучення і використання інвестиційного капіталу в будівельний сектор у регіональному аспекті.

Є низка негативних чинників, що зменшують позитивний вплив ПІІ на економіку країни-приймача і регіону. Тому важливо враховувати їх під час розроблення ефективного економічного механізму залучення іноземних інвестицій. Держава в особі регіональних адміністрацій повинна створити ефективну систему стимулювання іноземних інвестицій. Світовий досвід показує, що іноземних інвесторів приваблюють не просто регіони з меншим рівнем заробітної плати. Іноземний капітал інвестують у країни з вищим рівнем зарплатні, який компенсується кращою інфраструктурою, більш розвинутою економікою і ефективнішою регіональною адміністрацією.

Проблема виникає і в разі появи на ринку продукції підприємств з іноземними інвестиціями. Конкурентні переваги цих фірм можуть призвести до банкрутства місцевих виробників, що спричинює підвищення рівня безробіття. Звичайно, це є економічно виправданим: ефективніші виробники витісняють слабших конкурентів.

Таким чином, розглядаючи загалом двоякий вплив іноземного інвестування на економіку регіонів України, можна зробити такий висновок. З одного боку, залучення ПІІ має значні переваги. Це підтверджує досвід багатьох країн Центральної та Східної Європи. Багато підприємств з іноземними інвестиціями демонструють вищі, порівняно з середніми по країні вкладення капіталу, продуктивність праці, ефективність виробництва та питому вагу в експорті. Продуктивність та обсяги реалізації продукції на них збільшуються значно швидше порівняно з суто національними господарськими одиницями. Це також сприяє економічному зростанню областей. А з іншого боку, для запобігання негативним наслідкам, цей процес потребує відпрацювання механізму регулювання іноземного інвестування як на рівні держави, так і областей.

Отже, залучення іноземних інвестицій в регіони є однією з ключових проблем економічної реформи в Україні. Сьогодні в Україні проблема залучення іноземних інвестицій є особливо актуальною. Її вирішення значною мі-

рою залежить від сприятливої законодавчої бази, стабільної і зрозумілої податкової політики, надання гарантій інвесторам.

Дослідження науково-теоретичних засад та аналізу статистичної звітності вказує на потребу якісної зміни інвестиційного клімату, механізмів управління інвестиційним процесом. Тому зусилля з боку державних центральних та регіональних органів повинні допомогти компенсувати недостатню привабливість економіки для іноземних інвесторів.

Політика активізації процесу залучення ПІІ України пов'язана з ринковою соціально-економічною трансформацією суспільства та спрямована на вирішення соціальних і економічних проблем. Важливо і те, що створення сприятливих для інвестування загальнополітичних, правових та інституційних умов є одночасно як передумовою, так і наслідком успішних реформ зі залучення іноземного капіталу в економіку держави.

Література

1. **Барановський О.І.** Інвестиційна безпека // Фінанси України. – 2005. – № 9. – С. 61. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.hklib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64_r_71/.
2. **Геєць В.М.** Економічні передумови стабільного соціального розвитку в середньостроковій перспективі // Економіка і прогнозування. – 2002. – № 2. – С. 9-33.
3. **Горбунов А.А.** Формирование региональных строительных комплексов в транзитивной экономике / А.А. Горбунов, С.Н. Иванов, Н.И. Асаул; под ред. Горбунова А.А. – СПб. : Изд-во "Нева", 2004. – 235 с.
4. **Держком. статистики** України. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ukrstat.gov.ua/control/uk/localfiles/display/express/expres_u.html?lang=uk.
5. **Джулиан Франкс.** Регулирование и управление активами / Джулиан Франкс, Колин Майор, Луис Коррейя да Силва. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.e-executive.ru/publications/specialization-page11/>.
6. **Евтух А.** Современная жилищная ипотечная система / А. Евтух // Мировая экономика и международные отношения. – 2000. – № 7. – С. 94.
7. **Кабінет Міністрів** України, Поточна Економічна Ситуація, Джерело з 12 грудня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.me.kmu.gov.ua/file/link/118337/file/InvIq08.doc>.
8. **Комаров В.** Инвестиционная составляющая экономики стран СНГ / В. Комаров // Бизнесинформ. – 2003. – № 11. – С. 23-26. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.library.dgtu.donetsk.ua>.
9. **Пирожков С.І.** Системний підхід до регулювання економічного розвитку // Сучасні проблеми економічного розвитку України: Матеріали Круглого столу (Київ, 7 липня 1999 р.) / Рада нац. безпеки і оборони України. Національний ін-т українсько-російських відносин. – К. : ДП "Укрархбудінформ", 1999. – С. 6-8.
10. **Hill, W. Charles,** Global Business Today, 6 e. Mc.Graw-Hill-Irwin. – P. 24.
11. **Porter, M.** The Competitive Advantage of Nations, Harvard Business review. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.hbr.com/hbsp/hbr/articles/>.
12. **UNCTDA** World Investment Report 2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.unctad.org/Templates/>.
13. **World** Investment Report 1999. Foreign Direct Investment and the Challenges of Development. UN.N.Y. – Geneva. – 1999. – P. 115, p. 182. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.unctad.org/en/docs/wir1999_en.pdf.

Мегер М., Крамарчук Б., Реверчук С.К. Прямые иностранные инвестиции и их влияние на региональную экономику в Украине

На основе обобщения зарубежного опыта управления инвестициями обоснованна целесообразность привлечения и формы использования прямых иностранных инвестиций в региональной экономике Украины. Рассмотрено место украинской экономики в современном инвестиционном пространстве. Обоснован тезис, что прямые иностранные инвестиции являются ключевой составляющей проведения экономической реформы в Украине.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционные процессы, регионы, строительная отрасль, экономика, статистика.

Meger M., Kramarchyk B., Reverchyk C. Lines of investment foreign but their influence on regional economy in Ukraine

On the basis generalization of foreign experience of management investments grounded expedience of bringing in and form of the use of direct foreign investments is in the regional economy of Ukraine. The place of the Ukrainian economy is considered in modern investment space. Grounded thesis, that direct foreign investments are the key constituent of leadthrough of economic reform in Ukraine.

Keywords: direct foreign investments, investment activity, investment processes, regions, build industry, economy, statistics.

УДК 368.013

*Доц. Г.В. Миськів, канд. екон. наук – Львівська філія
Європейського університету; доц. Р.А. Крамченко,
канд. екон. наук – Львівська КА*

**ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ДИНАМІКУ СТРАХОВОГО
РИНКУ УКРАЇНИ**

Розглянуто розвиток ринку страхування в умовах сучасної економічної кризи. Коротко охарактеризовано ситуацію на ринку страхування напередодні кризи та виокремлено чинники, що призвели до поглиблення кризового становища у галузі. Окрім того, автори розглядають подальший можливий розвиток ситуації у страховому бізнесі. Встановлено, що фінансові труднощі у страхових компаній виникли через те, що до кризи вони не раціонально формували в достатньому обсязі свої резерви – кошти, які спрямовують на погашення відшкодувань за полісами у разі настання страхових випадків.

Ключові слова: страхування, страховик, страхувальник, страхові премії, страхові виплати, страхові компанії.

Вступ. Донедавна страхування – одна із галузей економіки України, що досить динамічно розвивалася. Обсяги операцій на ринку страхових послуг неухильно зростали – майже на 50 % щороку. Експерти і надалі прогнозували неухильне зростання ринку реального страхування – не менш як на 20 % щорічно, а динаміка ринку страхування життя мала зростати приблизно на 70 % річних. Проте сталося неочікуване – восени 2008 р. в Україні розпочалася фінансова криза. Найболіснішого удару криза завдала по фінансових посередниках, серед яких виявились і страхові компанії. Отож, високі прибутки для страховиків закінчилися і почалася боротьба за виживання.

Мета дослідження. Виокремити, дослідити та охарактеризувати новітні тенденції розвитку страхового ринку України з погляду впливу кризових явищ на нього.

Результати дослідження. На початок кризи, тобто у II півріччі 2008 р., для страхового ринку України були характерні такі тенденції:

- поширенням обсягу операцій перестрахування, здебільшого, в межах України; зменшенням обсягів перестрахування у нерезидентів; відновленням тенденцій використання страхування для мінімізації оподаткування;
- залежністю від банківського каналу реалізації – досить велика кількість страхових премій за видами страхових послуг, сплачувалися з допомогою кредитування;